

УДК 330.341.1

Наталія Демчук, д.е.н., проф.

(професор каф. «Фінанси та банківська справа», Дніпровський державний аграрно-економічний університет)

Ганна Ткаченко,

(аспірантка каф. «Менеджмент і право», Дніпровський державний аграрно-економічний університет)

Іштван Кіраль,

(студент, Дніпровський державний аграрно-економічний університет)

ІННОВАЦІЇ – ЗАСІБ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

В статті досліджено сутність інновацій та їх роль в системі управління сільськогосподарськими підприємствами. В умовах швидкого розвитку ринку товарів і послуг кожному сільськогосподарському підприємству, котре має на меті збереження та посилення конкурентних переваг на ринку, важливим аспектом в системі управління виступає впровадження інновацій. Встановлено, що впровадження на сільськогосподарських підприємствах інноваційних технологій в системі управління забезпечить покращення якості виробленої продукції та надання послуг.

Сільськогосподарське виробництво в Україні виступає потужним міжгалузевим комплексом, сутність якого ґрунтується на процесі вирощування і переробки сільськогосподарської продукції. В кризових умовах господарювання сільськогосподарські підприємства не мають можливості здійснювати довгострокове планування виробничої діяльності, отже в таких умовах для сільськогосподарських підприємств набуває актуальності процес пошуку ефективних форм адаптації до реально існуючих умов, однією з яких є впровадження інновацій в систему управління підприємством.

В ході дослідження авторами було доповнено визначення сутності інновацій та адаптовано його до особливостей сільськогосподарського підприємства, адже в існуючих визначеннях не враховується впровадження інноваційних технологій в систему управління саме сільськогосподарських підприємств.

В результаті дослідження встановлено, що інновації – майбутнє в подальшому розвитку сільськогосподарських підприємств, їх роль в кожній галузі сільськогосподарського виробництва важко переоцінити, але одну з ключових ролей інновацій відіграють в управлінні підприємством, адже від ефективного та інноваційного управління починається будь-який процес на підприємстві.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, сільськогосподарські підприємства, управління, комерціалізація.

© Демчук Н., Ткаченко Г., Кіраль І., 2018

Постановка проблеми. В умовах швидкого розвитку ринку товарів і послуг, кожному сільськогосподарському підприємству, котре має на меті збереження та посилення конкурентних переваг на ринку, важливим аспектом в системі управління виступає впровадження інновацій. Проте, першочерговим етапом в застосуванні інновацій є створення ефективної системи управління сільськогосподарським підприємством. Інновації в системі управління сільськогосподарськими підприємствами повинні мати тісний взаємозв'язок з іншими системами діяльності підприємства. Організоване функціонування та взаємодія всіх виробничих ланок сільськогосподарського підприємства забезпечить ефективне функціонування та конкурентні переваги на ринку. В сучасних умовах господарювання інновації, переважно, визначають у вигляді процесу запровадження новітніх технологій у виробництво, також все частіше інноваціями вважають використання новітніх технологій в процесі надання послуг, та в системі управління сільськогосподарськими підприємствами. Впровадження на сільськогосподарських підприємствах інноваційних технологій в системі управління забезпечить покращення якості виробленої продукції та надання послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики функціонування системи управління на сільськогосподарських підприємствах присвятили свої наукові праці такі вчені як: Іванов В.А. [5], Коюда П.М. [8], Руденко Г.Р. [10].

Сутність та особливості інновацій та інноваційної діяльності підприємств, зокрема сільськогосподарських досліджували: Янковська О. І. [3], Гордійчук А. І. [4], Шпикуляк О.Г. [7], Коваленко О.В. [9], Височан О. С. [11], Мартинюк М. А. [12].

Мета статті – дослідження сутності та ключових аспектів впровадження інноваційних технологій в систему управління сільськогосподарськими підприємствами, а також визначення змісту інноваційної діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільськогосподарське виробництво в Україні виступає потужним міжгалузевим комплексом, сутність якого ґрунтується на процесі вирощування і переробки сільськогосподарської продукції. Проте, в сільськогосподарській галузі України спостерігається зменшення конкурентоспроможності та рентабельності як галузі рослинництва, так і галузі тваринництва, що є наслідком нераціонального використання наявних ресурсів, коливання попиту та пропозиції на ринку, а також внутрішньої конкуренції серед вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників. Саме тому, в кризових умовах господарювання, сільськогосподарські підприємства не мають можливості здійснювати довгострокове планування виробничої діяльності, знижуються показники ефективності діяльності. Отже, в таких умовах для сільськогосподарських підприємств набуває актуальності процес пошуку ефективних форм адаптації до реально існуючих умов, однією з яких є впровадження інновацій в систему управління підприємством.

Вважаємо необхідним детальніше дослідити сутність категорій «інновація», «інноваційна діяльність», порівняти різні наукові погляди стосовно цих категорій.

У першу чергу розглянемо трактування даного поняття в Законі України «Про інноваційну діяльність», відповідно до зазначеного законодавчого акту інновації – новостворені або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1].

Янковська О. І. наголошує на тому, що інновації – створені або вдосконалені конкурентоспроможні технології (продукція чи послуги), які в даний період часу впроваджуються в діяльність підприємства [3].

Гордійчук А.І. та Іванов В.А. висловили іншу точку зору стосовно сутності поняття інновацій, а саме: це зміни у техніці, технології чи організації, які у майбутньому приведуть до задоволення певних соціальних проблем [4].

Ми поділяємо вищенаведену точку зору науковців, проте вважаємо, що необхідно доповнити визначення сутності інновації та адаптувати її до особливостей сільськогосподарського підприємства, адже в запропонованих визначеннях не враховується впровадження інноваційних технологій в систему управління саме сільськогосподарських підприємств. Саме тому, ми пропонуємо таке визначення: інновації на сільськогосподарському підприємстві – це прогресивні зміни в техніці, технологіях чи організаційній структурі управління, враховуючи специфічні особливості діяльності та їх можливий вплив на кінцевий результат.

Впровадження інновацій на підприємстві не є можливим без здійснення інноваційної діяльності. Інноваційна діяльність підприємства тісно взаємозв'язана з функціонуванням економіки держави в цілому, а отже повинна враховувати діючі законодавчі й інші нормативно-правові акти.

Вважаємо необхідним проаналізувати детальніше сутність інноваційної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1. Визначення сутності поняття «інноваційна діяльність»

Джерело	Трактування сутності
1	2
Закон України «Про інвестиційну діяльність»	Інноваційна діяльність – випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технологій; прогресивні міжгалузеві структурні зрушення; реалізація довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат; фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін стану продуктивних сил; розробка та впровадження нової, ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального та екологічного становища [2].
О.В. Тарасова	Інноваційна діяльність – це комплекс практичних дій, спрямованих на використання науково-технічних результатів для отримання нових або поліпшення існуючих виробів, технологій, методів управління та ін. [6].
О.Г. Шпикуляк	Інноваційна діяльність – це такий вид діяльності, який на основі результатів наукових досліджень забезпечує створення принципово нової продукції, нової послуги, в результаті яких з'являється те, чого раніше не було [7].
П.М. Коюда, І.А. Шейко	Інноваційна діяльність підприємства – це діяльність, що націлена на розробку, використання та комерціалізацію науково-техніко-технологічних результатів (інновацій) інноваційного процесу для виробництва продукції, розширення номенклатури (асортименту), впровадження новітньої технології (організація управління чи удосконалення тощо) та реалізації конкурентоспроможного товару (робіт, услуг) з метою отримання економічної ефективності [8].
О.В. Коваленко	Інноваційна діяльність – процес, спрямований на реалізацію результатів закінчених наукових досліджень і розробок або вдосконалений продукт, реалізований на ринку, в новий або вдосконалений процес, використовуваний в практичній діяльності, а також пов'язані з ними додаткові дослідження і розробки [9].

Джерело: згруповано авторами на основі [2,6,7,8,9]

Важливо зауважити, що у сільському господарстві впровадження інновацій пов'язане з виведенням нових сортів рослин, порід тварин, виготовленням техніки, новими ресурсозберігаючими технологіями тощо [10].

Особливості впровадження інноваційної діяльності на сільськогосподарських підприємствах ґрунтуються на трьох ключових етапах (рис. 1).

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [1].

Інноваційна діяльність сприймається, як комплекс наукових, технічних, організаційних, фінансових, комерційних заходів, які у своїй взаємодії приводять до здійснення інновації.

Враховуючи той факт, що ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств характеризується такими факторами: ґрунтово-кліматичні умови; ресурсний потенціал; ефективна система управління підприємством, то впровадження інновацій в систему управління відіграє вирішальну роль.

На сільськогосподарських підприємствах інноваційна діяльність формується за допомогою чотирьох послідовних етапів, а саме:

- проектування інновацій;
- перевірка їх доцільності;
- відтворення;
- впровадження інновацій.

Саме така послідовність дає можливість раціонально організувати процес інноваційної діяльності на сільськогосподарському підприємстві.

Проте, незважаючи на позитивні моменти, вітчизняні сільськогосподарські підприємства стикаються з перешкодами на шляху до впровадження інновацій.

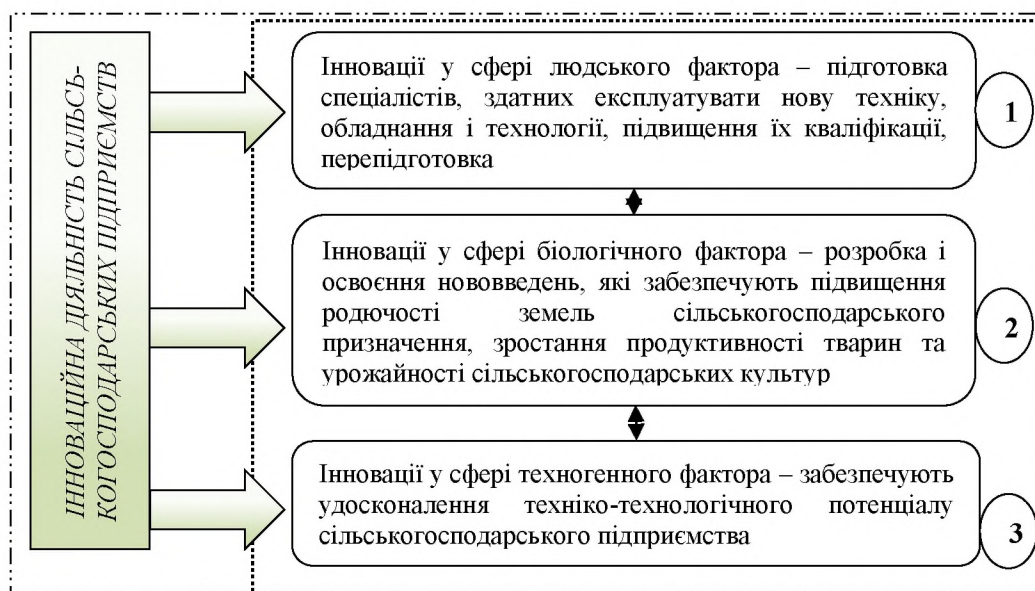

Рис. 1. Особливості впровадження інноваційної діяльності на сільськогосподарських підприємствах

Джерело: удосконалено авторами на основі [11, 12]

Мартинюк М. А. наголошує, що впровадження інновацій у сільському господарстві стримується необхідністю значного фінансування, тривалими строками розробки, низькою платоспроможністю держави, недостатньою інформацією щодо інновацій у галузі сільського господарства. При впровадженні інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств важливою умовою є наявність інноваційного потенціалу. Інноваційний потенціал – це здатність до зміни, покращення, прогресу, це джерело розвитку. Тобто, це здатність підприємства виробляти нову, науково містку продукцію з покращеними властивостями. Існує ряд елементів інноваційного потенціалу: природно-кліматичний, матеріально-технічний, науковий, кадровий, організаційний [12].

Руденко Г.Р. вважає, що впровадження інновацій пов'язане з особливостями сільського господарства в Україні, а саме:

- 1) відмінність регіонів України за природно-кліматичними умовами;
- 2) тривалий процес розробки інновацій;
- 3) різноманітність продукції, що вирощується, та різниця у технології годівлі тварин тощо;
- 4) залежність технології виробництва у сільському господарстві від природно-кліматичних умов, дорожньо-транспортного розташування, центрів постачання та збуту продукції;
- 5) різний кваліфікаційно-освітній рівень робітників сільського господарства
- 6) необхідність дослідження живих організмів та ін [10].

Ми поділяємо точку зору Руденко Г.Р. і вважаємо, що інновації – майбутнє в подальшому розвитку сільськогосподарських підприємств, їх роль в кожній галузі сільськогосподарського виробництва важко переоцінити, але одну з ключових ролей інновації відіграють в управлінні підприємством, адже від ефективного та інноваційного управління починається будь-який процес на підприємстві.

Висновки та пропозиції. Проведене дослідження дало можливість дослідити сутність інновацій та інноваційної діяльності, а також уточнити сутність інновацій для сільськогосподарських підприємств з урахуванням специфічних особливостей їх функціонування. В кризових умовах економіки України налагоджена система управління на сільськогосподарських підприємствах з застосуванням інноваційних інструментів забезпечить досягнення планових показників ефективності діяльності, та забезпечить підвищення конкурентних позицій на ринку. Перспективою подальших наукових досліджень виступає пошук та залучення інвестиційних ресурсів для ефективного впровадження інновацій в систему управління сільськогосподарськими підприємствами.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Про інноваційну діяльність* [закон України: офіц. текст: за станом на 2002 р.] // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. ст. 266.
2. *Про інвестиційну діяльність* [закон України: офіц. текст: за станом на 18 вересня.1991 р. № 1561-12 (з чинними змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Янковська О. І. Особливості інновацій в сільському господарстві / О. І. Янковська // Економіка ХХІ століття: виклики та проблеми. – 2012. – № 4. – С. 30 – 33.
4. Гордійчук А. І. Інноваційний розвиток галузей сільського господарства та ефективність їх функціонування / А. І. Гордійчук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2010. – № 6. – С. 44 – 46.

5. *Іванов В. А.* Методологические основы инновационного развития агропромышленного комплекса / В. А. Иванов // Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз. – 2008. – № 2 (2). – С. 50 – 59.
6. *Тарасова О.В.* Теоретико-методологічні основи інноваційної діяльності підприємств / О.В. Тарасова // Економіка харчової промисловості. – 2012. – № 1. – С. 37–41.
7. *Шпикуляк О.Г.* Інноваційна діяльність у механізмі стимулювання агропромислового виробництва / О.Г. Шпикуляк, Г.Ф. Мазур // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – № 4. – С. 73–77.
8. *Коюда П.М.* Ефективність економічної діяльності підприємств: теорія та практика: [монографія] / П.М. Коюда, І.А. Шейко. – Х.: Компанія СМІТ, 2013. – 332 с.
9. *Коваленко О.В.* Проблемні аспекти становлення інноваційної системи України в контексті теорії технологічного розвитку / О.В. Коваленко // Ефективна економіка. – 2015. – № 3. – С. 31
10. *Руденко Г.Р.* Особливості впровадження інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств / Г.Р. Руденко // Бізнесінформ. – 2015. – №5. – С. 128-132.
11. *Височан О. С.* Наукові підходи до визначення понять «інновації» та «інноваційна діяльність» у сільському господарстві / О. С. Височан, Ю. В. Пікуш // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – С. 101 – 104
12. *Мартинюк М. А.* Інновації в сільському господарстві / М. А. Мартинюк, Т. М. Ратошнюк // Наука й економіка. – 2014. – № 2 (34). – С. 94 – 98.

REFERENCES

1. *Pro innovatsiinu diialnist* [zakon Ukrainy: ofits. tekst: za stanom na 2002 r.] // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2002. – № 36. st.266.
2. *Pro investytsiinu diialnist* [zakon Ukrainy: ofits. tekst: za stanom na 18 veresnia.1991 r. № 1561-12 (z chynnymy zminamy ta dopovnenniamy) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. *Yankovska O. I.* Osoblyvosti innovatsii v silskomu hospodarstvi / O. I. Yankovska // Ekonomika KhKhI stolittia: vyklyky ta problemy. – 2012. – № 4. – С. 30 – 33.
4. *Hordiichuk A. I.* Innovatsiinyi rozvytok haluzei silskoho hospodarstva ta efektyvnist yikh funktsionuvannia / A. I. Hordiichuk // Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. – 2010. – № 6. – С. 44 – 46.
5. *Yvanov V. A.* Metodolohycheskye osnovy ynnovatsyonnoho razvytyia ahropromyshlennohokompleksa / V. A. Yvanov // Экономыческие y sotsyalnye peremeny: fakty, tendentsyy, prohnos. – 2008. – № 2 (2). – С. 50 – 59.
6. *Tarasova O. V.* Teoretyko-metodolohichni osnovy innovatsiinoi diialnosti pidpryemstv / O. V. Tarasova // Ekonomika kharchovoi promyslovosti. – 2012. – № 1. – С. 37 – 41.
7. *Shpykuliak O. H.* Innovatsiina diialnist u mekhanizmi stymuliuvannia ahropromyslovoho vyrobnytstva / O. H. Shpykuliak, H. F. Mazur // Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky). – 2014. – № 4. – С. 73 – 77.
8. *Koiuda P. M.* Efektyvnist ekonomichnoi diialnosti pidpryemstv: teoriia ta praktyka: [monohrafiia] / P.M. Koiuda, I.A. Sheiko. – Kh.: Kompaniia SMIT, 2013. – 332 s.
9. *Kovalenko O. V.* Problemni aspekty stanovlennia innovatsiinoi systemy Ukrainy v konteksti teorii tekhnolohichnoho rozvytku / O.V. Kovalenko // Efektyvna ekonomika. – 2015. – № 3. – С. 31
10. *Rudenko H. R.* Osoblyvosti vprovadzhennia innovatsii u diialnist silskohospodarskykh pidpryemstv / H. R. Rudenko // Biznesinform. – 2015. – №5. – С. 128 – 132.
11. *Vysochan O. S.* Naukovi pidkhody do vyznachennia poniat «innovatsii» ta «innovatsiina diialnist» u silskomu hospodarstvi / O. S. Vysochan, Yu. V. Pikush // Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. – 2011. – № 2. – С. 101 – 104
12. *Martyniuk M. A.* Innovatsii v silskomu hospodarstvi / M. A. Martyniuk, T. M. Ratoshniuk // Nauka y ekonomika. – 2014. – № 2 (34). – С. 94 – 98.

Наталья Демчук, д.э.н., проф.

(профессор каф. «Финансы и банковское дело», Днепровский государственный аграрно-экономический университет)

Анна Ткаченко,

(аспирантка каф. «Менеджмент и право», Днепровский государственный аграрно-экономический университет)

Иштван Кираль,

(студент, Днепровский государственный аграрно-экономический университет)

ИННОВАЦИИ – СРЕДСТВО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ

В статье исследована сущность инноваций и их роль в системе управления сельскохозяйственными предприятиями. В условиях быстрого развития рынка товаров и услуг, каждому сельскохозяйственному предприятию, которое имеет целью сохранение и усиление конкурентных преимуществ на рынке, важным аспектом в системе управления выступает внедрение инноваций. Установлено, что внедрение на сельскохозяйственных предприятиях инновационных технологий в систему управления обеспечит улучшение качества продукции и услуг.

Сельскохозяйственное производство в Украине выступает мощным межотраслевым комплексом, сущность которого основывается на процессе выращивания и переработки сельскохозяйственной продукции. В кризисных условиях хозяйствования сельскохозяйственные предприятия не имеют возможности осуществлять долгосрочное планирование производственной деятельности, следовательно, в таких условиях для сельскохозяйственных предприятий приобретает актуальность процесс поиска эффективных форм адаптации к реально существующим условиям, одной из которых является внедрение инноваций в систему управления предприятием.

В ходе исследования авторами было дополнено определение сущности инновации и адаптировано его к особенностям сельскохозяйственного предприятия, ведь в существующих определениях не учитывается внедрение инновационных технологий в систему управления именно сельскохозяйственных предприятий.

В результате исследования установлено, что инновации - будущее в дальнейшем развитии сельскохозяйственных предприятий, их роль в каждой отрасли сельскохозяйственного производства трудно переоценить, но одну из ключевых ролей инновации играют в управлении предприятием, ведь от эффективного и инновационного управления начинается любой процесс на предприятии.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, сельскохозяйственные предприятия, управления, коммерциализация.

Natalia Demchuk, Doctor of Economics, professor.

(Professor of Finance and Banking Department, Dnipro State Agrarian and Economic University)

Hanna Tkachenko,

(Postgraduate student of the Department of Management and Law, Dnipro State Agrarian and Economic University)

Ishtwan Kiral,

(Student, Dnipro State Agrarian and Economic University)

INNOVATIONS AIMS TO PROMOTE AGRICULTURAL ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEMS

In the article, the essence of innovations and their role in the system of management of agricultural enterprises is explored. In the conditions of rapid development of the market of goods and services, for each agricultural enterprise, which aims to preserve and strengthen competitive advantages in the market, the introduction of innovations is an important aspect in the management system. It was established that the introduction of innovative technologies in agricultural enterprises in the management system would provide improvement of the quality of manufactured products and provision of services.

Agricultural production in Ukraine is a powerful inter-sectorial complex, the essence of which is based on the process of cultivating and processing agricultural products. In crisis economic conditions, agricultural enterprises are not able to carry out long-term planning of production activities, therefore, in such conditions for agricultural enterprises, the process of finding effective forms of adaptation to the real conditions is becoming urgent, one of which is the introduction of innovations into the enterprise management system.

In the course of the research, the authors completed the definition of the essence of innovation and adapted it to the characteristics of the agricultural enterprise, because in existing definitions, the introduction of innovative technologies into the management system of the agricultural enterprises is not taken into account.

The study found that innovation is a future for the further development of agricultural enterprises, and their role in each field of agricultural production cannot be overestimated, but one of the key roles of innovation is in the management of the enterprise, since any process in the enterprise starts from effective and innovative management.

Keywords: *innovations, innovation activity, agricultural enterprises, management,*